

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

มะม่วงจัดเป็นไม้ผลเศรษฐกิจของประเทศ จากสถิติขององค์การอาหารและเกษตร (FAO) ในปี พ.ศ. 2545 ระบุว่าประเทศไทยสามารถผลิตมะม่วงได้เป็นอันดับที่ 7 ของโลก มีปริมาณการผลิต 1.7 ล้านตันต่อปี จากพื้นที่เก็บเกี่ยวได้ 1.75 ล้านไร่ (FAO, 2002) โดยที่ขนาดของพื้นที่เก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด มะม่วงสามารถจัดแบ่งตามลักษณะการใช้ประโยชน์ได้เป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ มะม่วงรับประทานผลดิบ มะม่วงรับประทานผลสุก และมะม่วงเพื่อการแปรรูป (ประเสริฐ, 2544) พันธุ์มะม่วงที่เหมาะสมสำหรับการแปรรูปมากที่สุด คือ มะม่วงแก้ว ซึ่งมีปลูกทั่วประเทศ การแปรรูปเป็นกิจกรรมที่พบตั้งแต่ในระดับท้องถิ่นที่เรียกกันว่าวิสาหกิจชุมชน ไปจนถึงอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (มณฑาทิพย์ และคณะ, 2543) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะม่วงแก้วที่สำคัญ ได้แก่ มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม มะม่วงอบแห้ง และมะม่วงจั่นบรรจุกระป๋อง เป็นต้น

อุตสาหกรรมแปรรูปผักและผลไม้ ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในระบบการผลิตมะม่วงแก้วของเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตภาคเหนือตอนบน ดังจะเห็นได้จากสถิติจำนวนโรงงานแปรรูปมะม่วงแก้วที่มีอย่างน้อย 15 แห่ง (วิชชัย และคณะ, 2546) ที่จะรองรับวัตถุดิบ 2.5 หมื่นตัน จากพื้นที่ที่มีอยู่ทั้งสิ้น 33,842 ไร่ (สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6, 2547) จึงนับเป็นโอกาสของเกษตรกรที่จะมีตลาดรองรับผลผลิตที่มีปริมาณค่อนข้างมากในแต่ละปี

อย่างไรก็ตามผลผลิตทั้งหมดของมะม่วงแก้ววัตถุดิบที่เก็บเกี่ยวได้ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่กลับไม่สามารถนำส่งตลาดเป้าหมายได้ เนื่องจากคุณภาพไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูป สำหรับสาเหตุที่มะม่วงแก้ววัตถุดิบไม่ได้คุณภาพนั้น ส่วนหนึ่งมาจากสายพันธุ์ที่เกษตรกรใช้ปลูก และการจัดการสวน ในด้านการจัดการสวนแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ กระบวนการผลิตและการเก็บเกี่ยวของเกษตรกร การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการขนส่งของพ่อค้า จากหลักฐานที่มีอยู่บ่งชี้ว่ามาจากการจัดการในกรณีแรก อาทิเช่น การให้น้ำ ให้น้ำปุ๋ย และธาตุอาหารเสริมต่างๆ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งกระบวนการเก็บเกี่ยว (วรเดช, 2546) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพมะม่วงแก้ววัตถุดิบเพื่อการแปรรูปแทบทั้งสิ้น

นอกจากนั้นยังมีสาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้ผลผลิตมะม่วงแก้ววัดถุดิบไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงงาน ได้แก่ ปัญหาภัยแล้ง และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินของแหล่งปลูกมะม่วง เนื่องจากส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตที่ดอนอาศัยน้ำฝน อีกทั้งผลผลิตมะม่วงแก้วมีการกระจายตัวอยู่ในช่วงเวลาสั้นๆ ประมาณไม่เกินสองเดือน ส่งผลให้การนำผลผลิตออกสู่ตลาดไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาที่โรงงานต้องการ โรงงานส่วนหนึ่งจำเป็นต้องไปปรับซื้อผลผลิตมะม่วงแก้ววัดถุดิบจากทางภาคกลาง อีกส่วนหนึ่งยังรวมถึงปัญหาราคาที่หน่วยที่เกษตรกรผู้ผลิตได้รับค่อนข้างต่ำ ทั้งจำหน่ายเพื่อบริโภคผลสดและเพื่อการแปรรูป โดยมะม่วงแก้วแปรรูปที่ออกตามฤดูกาลสู่ตลาดในราวเดือน เมษายน-พฤษภาคม มีราคาที่สูงเพียง 2.00-5.00 บาทต่อกิโลกรัมเท่านั้น ซึ่งต่ำกว่ามะม่วงพันธุ์การค้าเกือบทั้งหมด ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการผลิตมะม่วงแก้ววัดถุดิบให้แก่โรงงาน มีการละทิ้งแปลงอีกทั้งมีแนวโน้มว่าเกษตรกรอาจเปลี่ยนไปปลูกไม้ผลชนิดอื่นๆ ทดแทน (ธวัชชัย และคณะ, 2546)

อย่างไรก็ตามแม้ปัญหาคุณภาพมะม่วงแก้ววัดถุดิบที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงงานนั้น ถูกบ่งชี้ว่ามาจากเกษตรกรผู้ผลิตเป็นหลัก แต่การผลักดันองค์ประกอบของคุณภาพนั้นได้มาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายผู้ผลิต ผู้แปรรูป ผู้รับสินค้าไปจำหน่าย ผู้บริโภค และนักวิชาการเกษตรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสองฝ่ายแรกที่ควรสนับสนุนและร่วมมือกันมากขึ้น ด้วยการทำให้ข้อมูลที่เป็นอุปสรรค และข้อจำกัดของแต่ละฝ่ายได้เคลื่อนไหลเข้าหากัน โดยมีนักวิชาการเป็นสื่อกลาง เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากที่สุด ข้อมูลที่จะเป็นกุญแจสำคัญนั้นต้องได้มาจากทั้งสองฝ่าย การได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นเหตุผลสำคัญของการทำวิจัยในเรื่องนี้

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อสำรวจผลิตภัณณ์มะม่วงแก้วแปรรูปที่มีความสำคัญที่สุดของโรงงาน และระบุปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพมะม่วงแก้ววัดถุดิบสำหรับการแปรรูป
2. เพื่อระบุกระบวนการผลิตของเกษตรกรที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพวัดถุดิบเพื่อการแปรรูป
3. เพื่อกำหนดวิธีการผลิตที่สามารถปรับปรุงคุณภาพผลมะม่วงแก้ววัดถุดิบเพื่อการแปรรูป

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทราบชนิดผลิตภัณฑ์แปรรูปมะม่วงแก้วจาก โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปในเขตภาคเหนือตอนบนตามลำดับความสำคัญ
2. ทราบปัญหาด้านวัตถุดิบมะม่วงแก้วที่ใช้เพื่ออุตสาหกรรมแปรรูป
3. ทราบวิธีการปฏิบัติของเกษตรกรในระบบการผลิตระดับไร่นาที่มีผลต่อคุณภาพมะม่วงแก้ววัตถุดิบ
4. ได้แนวทางการแก้ไข และข้อเสนอแนะในการเพิ่มคุณภาพวัตถุดิบในระบบการผลิตของเกษตรกรให้ตรงตามความต้องการของโรงงานแปรรูป